

Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

Academic Journal of History and Idea

ISSN: 2148-2292

10 (5) 2023

<https://doi.org/10.46868/atdd.2023.303>

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş tarihi |Received: 31.07.2023

Kabul tarihi |Accepted: 25.09.2023

Yayın tarihi |Published: 25.10.2023

Atiye Emiroğlu

<https://orcid.org/0000-0002-0588-0065>

Karamanoğlu Mehmetbey University, Ermenek Vocational School Turkey, atiyemiroglu@gmail.com

Hülya Öztürk

<https://orcid.org/0000-0003-2451-210X>

Eskisehir Osmangazi University, Faculty of Medicine, Turkey, hulyaozturk33b@gmail.com

Atıf Künyesi | Citation Info

Emiroğlu, A., Öztürk, H. (2023). Arşiv Belgelerine Göre Uluslararası Oslo Kongresi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 10 (5), 1454-1465.

Arşiv Belgelerine Göre Uluslararası Oslo Kongresi

Öz

Araştırmada Edebiyat Fakültesinde Müderris olan Ali Muzaffer Bey tarafından kaleme alınan 14 Ağustos 1928 tarihinde Oslo'da toplanan Uluslararası Tarih Kongresi hakkında, müellifin izlenimleri göz önüne alınarak bilgi verilecektir. Bu kongre Oslo'da yapılan uluslararası tarih kongrelerinin altıncısıdır. Bu kongrenin seçilmesinin ana nedeni, milliyetçilik esası üzerine kurulmuş olan yeni devletin tarih çalışmaları ve öğretilerinin şekillenmesinde kongrenin etkisini incelemektir. Oslo Tarih Kongresini ele alan özgün bir çalışmanın olmayışı bu çalışmanın değerini artırmaktadır. Henüz Dünyada milliyetçilik akımlarının tohumları serpilirken uluslararası tarih kongresinin Oslo'da yapılması ve buraya Türkiye tarafından bir gözlemcinin gönderilmesi Türk tarih çalışmalarının kökeni bakımından önem taşımaktadır. Bu amaçla müellifin kaleme aldığı notların gün yüzüne çıkarılması tarih çalışmalarının kökenine ışık tutmak amacıyla elzemdir. Çalışmada Oslo'da toplanan uluslararası tarih kongresi arşiv belgeleri ışığında ele alınmıştır. Araştırmanın yöntemi, nitel araştırma kapsamında tarihsel araştırma yöntemidir. Doküman analiz tekniği kullanılarak veriler analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası, Tarih, Kongre, Oslo

The International Oslo Congress According to Archive Documents

Abstract

In the study, the information about the International History Congress held in Oslo on August 14, 1928, and written by Ali Muzaffer Bey, who was a professor at the Faculty of Literature, will be provided considering the author's impressions. This one was the sixth of international history congresses held in Oslo. The main reason for selecting this congress was to examine its influence on the history studies and teachings of the new state based on the principle of Nationalism. The lack of an original study addressing the Oslo History Congress increases the value of this study. While the seeds of nationalist movements were being newly sown worldwide, holding an international history congress in Oslo and sending an observer from Turkey are of importance for the origins of Turkish historical studies. Therefore, it is essential to bring the author's notes to light in order to shed light on the origins of historical studies. In this study, the International History Congress held in Oslo was addressed based on archival documents. Method of the study is historical research method within the scope of qualitative research. Data were analyzed using document analysis technique.

Keywords: *Internatioanal, history, congress, Oslo*

Giriş

Norveç'in Oslo şehrinde 14 Ağustos 1928 tarihinde düzenlenen Beynelmîlel Tarih Kongresine Edebiyat Fakültesi müderrisi Ali Muzaffer Bey gönderilmiştir. Darülfünun ve Maarif vekâleti celilesi arasındaki yazışmalar sonrasında kongreye katılım karara bağlanmış (BCA, 14.06.1928), kongreye kırk devleti temsilen yaklaşık 1068 delege iştirak etmiştir. Katılanlar arasında akademisyenler, üniversitelerin delegeleri ve onların aileleri vardır. Kongreye gözlemlerini paylaşmak adına gönderilen Müderris Ali Muzaffer Bey'e göre kongreye katılanlar iki kısma ayrılmaktadır. Birinci grup tarih çalışmaları yapanlar ve ikinci grup, tarih çalışmalarıyla ilgili tartışmalara katılanlardır. Birinci grubu iki ayrı gruba ayıran müderris, birincisinin uluslararası araştırmalar ile yeterince açık olmayan meselelerin gündeme alındığı konularla ilgili raporlar hazırlayanlar ve ikincisinin her hangi bir mevzu hakkında yeni araştırmalar veya dikkat çekici araştırmalar sunanlar olduğunu belirtmiştir. Benzer ve birbiriyle ilişkili konuların aynı toplantıda ele alınması, sunumların ardından tartışmaların başlatılması kongrenin seyrini oluşturmuştur. Ayrıca kongrenin tarih ilminin ilerlemesine hizmet etmesi amacıyla çeşitli ülkelerden gelmiş olan uzmanların katılımı ile uluslararası araştırmalarda ihtiyaç hissedilen konular adına hususi komisyonlar kurulmuştur. Bu komisyonlar tarafından araştırılan konular hakkında umumi heyete sunulan teklifler için ayrıca incelemeler yapılmış, bir kısmı için daimi

encümenler seçilmiştir. Her tebliğe tanınan süre yarım saat olarak ve sunulan tebliğlerden sonra kişi başı tanınan süre beş dakika olarak belirlenmiştir. Ancak bu süreler yetmediği zamanlarda alakadarlar arasında bütünleyen toplantılar düzenlenmiştir. Her bir araştırmacı sadece ulaştıkları sonuçları anlatmışlar ve hemen ardından tartışma başlamıştır. Kongrenin günlük açılışında ve kapanışında iki umum toplantı yasalaşmıştır. Geri kalan günler encümenlerin fazla mesaisine verilmiştir (BCA, 14.06.1928). Kongre kurulu şunlardan oluşmuştur: “*Umumu muavenei tarihiye, kablettarih devirler, tarihi kadim, kurunu vusta, ezmenei cedide, Amerika tarihi, tarihi edyan, tarihi hukuk, tarihi iktisat, tarihi edebiyat, tarihi fünun, tarihi sanat, usulü tarih, ikonografi, tedrisatı tarihiye, şimal akvamı tarihi.*” Kongrede sunulan raporlar ve araştırmalar, tarih enstitüsü kütüphanesine bırakılmış, konular hakkında ayrıntılı bilgi almak isteyenler için ise kütüphaneye giderek bilgi alabilmeleri sağlanmıştır (BCA, 24.12.1928). Bu kongre sonrasında yedincisi Varşova’da düzenlenen Uluslararası Tarih Kongresine delege gönderilememiştir. Sekizinci Uluslararası Tarih Kongresi Zürih’te yapılmış ona da katılımcı olarak Fuad Köprülü gönderilmiştir. Milliyetçilik esası üzerine kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ilk çeyreğinde Uluslararası tarih kongrelerine Darülfünunda uzman olan tarihçilerin gönderilmemiş olması Türk tarih çalışmalarının Türk Tarih Kongreleri çerçevesinde şekillenmesine ve tarih çalışmalarının sığ kalmasına neden olmuştur. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sorunlar bunun en önemli nedeni olarak gösterilebilir.

Çalışma 6. uluslararası tarih kongresini temel alarak şekillenmiştir. Kongrede geçmişten günümüze çağ çağ milliyetçilik anlayışının ele alındığı raporlar sunulmuştur. Müellifin gözünden değerlendirilmeye çalışılan kongre ile ilgili resmi yazılara Devlet Arşivleri Genel Başkanlığı resmi sitesinin Cumhuriyet Arşivleri Başkanlığı arşiv kayıtlarından ulaşılmıştır. Çalışma, bu noktadan hareketle Türk arşiv belgeleri ışığında nitel araştırma yöntemiyle ve doküman analizi tekniği kullanılarak kaleme alınmıştır. Arşiv kayıtlarında belge hakkında özet bilgi verilirken kongrenin 16. Uluslararası Tarih Kongresi olduğu belirtilmesine rağmen Müellifin raporunda 6. uluslararası tarih kongresi olduğu belirtilmektedir. Çalışma esnasında müellifin raporu esas alınmıştır. Ayrıca tarih kongreleriyle ilgili yapılmış olan çalışmalara ve Atatürk Dönemi Türk Tarih Kongrelerine kısaca yer verilerek tarih yazım anlayışında Türk Milliyetçisi yaklaşımının temeline ışık tutmak amaçlanmıştır. Konunun daha önce çalışılmamış, süreli yayınlarda kongre hakkında bilgi verilmemiş ve 6. Uluslararası Tarih Kongresi hakkında herhangi bir yabancı kaynağa ulaşılamamış olması konunun sınırlılığını oluşturmuştur. Elde edilen verilere göre ilk defa uluslararası Oslo tarih kongresine görevlilerin gönderilmiş olması ve daha sonra uzun süre

maddiyatın da el vermemesinden kaynaklı uluslararası tarih kongrelerine uzmanların gönderilemeyişi, Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarında, tarih biliminin kendi iç dinamikleri çerçevesinde şekillenmesine neden olduğu söylenebilir.

1.Bulgular

1.1.Atatürk Dönemi Türk Tarih Kongreleri

Türk Tarih Kongreleri 1950 yılına kadar düzenli bir şekilde beş yılda bir yapılmıştır. 4. Türk Tarih Kongresinden sonra bu düzenin bozulduğu görülmüştür. Tarih Kongrelerinin düzenlenme zamanlarının farklılaşmasında değişen hükümetler ve hükümetlerin savunduğu ideolojiler etkili olmuş olabilir. Türk tarihi kongreleri Türkiye’de düzenlenmiş olup genel olarak kongrede rapor sunanlar, Türk tarihi araştırmaları yapan Türk araştırmacılarından oluşmuştur. 15 Nisan 1931 tarihinde Türk tarihinin ilk kaynaklardan araştırılması amacı ile Mustafa Kemal Atatürk’ün direktifleriyle kurulmuş bir araştırma kurumu olan Türk Tarih Kurumu 02-11 Temmuz 1932 yılında Ankara’da I. Türk Tarih Kongresi’ni düzenlemiştir, kongre Türk tarih çalışmalarını ön planda tutmuş, Türk milliyetçiliği esasını üzerinde kurgulanmış ve araştırmalarını bu çerçevede ele alan bir kongre olma özelliği göstermiştir (Türk Tarih Kongresi, 1932). II. Türk Tarih Kongresi 20-25 Eylül 1937 yılında Dolmabahçe Sarayı’nda yapılmıştır. Türk Tarih Kurumu Kongreyle bizzat ilgilenmiş ve kongrenin giderlerinin karşılanması adına İsmet İnönü’ye yazılan resmi yazıda tahsilat istenilmiştir (BCA, 03.09.1937). Kongreye birçok farklı ülkeden katılımcı sağlanmış ve katılımcıların ülkeye girişlerini kolaylaştırmak için Başvekâlet makamı adına ve Atatürk’ün imzasıyla Türk konsolosluklarına gitmeleri, davetiyelerini ibraz etmeleri ve müracaatları halinde para karşılığı olmadan vize alabilmeleri kabul edilmiştir (BCA. 23.07.1937). Ahmet Kuşçi, *Arşiv Belgelerine Göre İkinci Türk Tarih Kongresi* başlıklı çalışmada, Türk tarihinin henüz milliyetçilik temellerine oturtulmaya çalışıldığı bir dönemde yapılan tarih kongresinin yapılışının milliyetçilik kuramı üzerinde yoğunlaşmasında Türk tarihçilik anlayışının ilerlemesi bakımından önemli olduğunu belirtmiştir. Uluslararası mecrada bilim adamlarının da katıldığı kongrede birçok farklı disiplinlerin de yer alması kongreye çok boyutluluk kazandırarak onu Birinci Türk Tarih Kongresinden önemli derecede ayırmıştır. Kuşçi’ye göre; kongrenin en önemli sonucu, Türk tarih eğitimi anlayışının temellerini kurmadaki etkisidir (Kuşçi, 2021).

Atatürk döneminde düzenlenen tarih kongrelerinin milliyetçilik esasları üzerinden hareketle Türk tarihi yazım çalışmalarının temelini oluşturduğu söylenebilir. Atatürk’ün ölümünden sonra tarih kongrelerinin yine milliyetçilik esasını üzerine inşa edildiği; ancak daha içe dönük sınırları belli belirsiz çizilmiş olarak düzenlendikleri görülmektedir. 1938-1950 yılları arasında kapsayan

İsmet İnönü Dönemi Tarih Kongrelerinin ele alındığı Yüksek Lisans çalışmasında Mert Pakır, tarihçilik anlayışının bu dönemde farklılaşarak Orta Asya merkezli anlayıştan hümanist kültürün yer aldığı Anadolu merkezli bir yapıya evrildiği sonucuna ulaşmıştır (Pakır, 2020).

1.2.6. Uluslararası Tarih Kongresinde ele alınan konular

Oslo'da düzenlenen tarih kongresine katılan Müellif Ali Muzaffer Bey, kongrede sunulan raporları konularına göre sıralamış ve kongrenin konularının aşağıda gösterilen başlıklar çerçevesinde oluştuğunu belirtmiştir;

- a) Tarih ve Milliyet konularının ele alındığı raporlar; eski çağlarda milliyet, orta çağlarda milliyet, yeniçağda milliyet şeklinde üç başlık altında toplanmıştır. Milliyet konusunun ayrıntılı bir şekilde ele alınıp değerlendirilmesi milliyetçilik konusunun önemi ve bu önemli konunun bilim adamları tarafından araştırılarak açıklanmaya çalışılması neredeyse 100 yıl sonra günümüz çalışmaları açısından da önem taşımaktadır.
- b) Orta Çağ'da büyük göçlerin önemi, papalığın uluslararası mecrada ele alındığı raporlar,
- c) Avrupa'nın Yeni Çağ ve şimdiki çağ tarihi: XVIII. yüzyılda aydın despotizminin tarihi,
- d) Din tarihi: kiliselerin birliği,
- e) Hukuk tarihi ve kurumları; Roma İmparatorluğu'nun III. asır ve IV. asır arasında Roma hukuk sisteminin gelişimini etkileyen nedenler, Fransa'da Vilayet meclisleri,
- f) Ekonomik ve sosyal tarih; XV. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar bankalar ve ticaret tarihi,
- g) Edebiyat ve fenler tarihi; uluslararası bir merkez ilim olan eski Paris Darülfünunu,
- h) Sanat Tarihi; Doğu Sanatı'nın Batı'daki etkileri, Roma Sanatı'nın kökenleri, XVIII. yüzyıldaki Fransız Sanatı'nın yabancı ülkelerdeki etkisi,
- i) Tarih ve ikonografi; ikonografinin tarih biliminin ilerlemesindeki etkisi, ikonografik kaynaklar ve bunların öğretiminin tarihteki önemi, 1492'den önceki zamanlara ait Amerika medeniyet ve tarihiyle ilgili araştırmaların durumu (BCA, 24.12.1928).

1.3. 6. Uluslararası Tarih Kongresinde Ele Alınan Milliyetçilik Konusu

Eski Çağlarda milliyet konusunu araştıran Varşova Darülfünun Müderrislerinden Mösyö Valek Çarneki'ye göre millet, vicdan ve insanlar tarafından oluşturulmuş ve kurulmuş insan topluluklarıdır. Çarneki, millet konusunu siyasi ve medeni olmak üzere iki cepheden araştırmıştır. Ona göre, milletler eskiçağlardan bu yana devlet kurmada ve devletlerin tarihini yazmada etkilidir. Örneğin Mısır Devleti'nin birçok işgal ve istila karşısında üç bin yıldan fazla ayakta durabilmesi Mısır milletinin siyasi arenadaki etkisinden kaynaklanmaktadır. Çarneki'ye göre,

bunun tek istisnası Roma'dır. Sömürgeciliğin oluşması ve kurulması, çoğu defa milliyet meselelerinden doğmuştur. Çarneki, “*medeniyet tarihinde milliyet prensibinin çok büyük yeri olduğunu, bütün eski medeniyetlerin hakiki milletlerin sinesinde geliştiğini ve bundan dolayı milli olduğunu, hiç olmazsa başlangıçta bağlı buldukları milletin kuşaklarını temsil ettiğini ve gösterdiği farklı ırkların bir araya geldiğini ve uluslararası bir zihniyetin ancak Helenistik devresinde başladığını ve Roma İmparatorluğu zamanında da doruk noktasına ulaştığını*” (BCA, 24.12.1928) belirtmiştir. Çarneki'ye göre: Eski medeniyetlerin zayıf düşmesi ve kaybolmasının milli medeniyetler arasındaki farkların giderek azalmasıyla tekdüze bir medeniyetin ortaya çıkması gerçekleşmiştir. Bu durum Greko-Romen medeniyetinin gelişmesiyle benzerlikler içerir. Çarneki, bu konuda siyasi arenaya dâhil olup; henüz yeteri derecede aydınlanmamış uluslararası ortak araştırmaların aydınlatılmasının ilim âlimleri için çok önemli olduğunu açıklayarak uzmanları bu konu etrafında bir araya gelmeye davet etmiştir (BCA, 24.12.1928).

Orta Çağ'da milliyet konusunu araştıran Varşova Darülfünun Müderrislerinden Mösyö Handelesman, şu şekilde teklifini sınıflandırmıştır:

- a) Devletin sınırları içerisindeki topluluklarda hayli çok milletin var olduğu ve oluşan genel vicdanın bazı toplumsal tabakalara etki ederek ortaçağda nasıl ve ne derecede meydana geldiğini araştırmanın elzem olduğu,
- b) Konuyu, Orta Çağ'da farklı farklı devletlerin kurulmasından on üçüncü asra kadar bir zamana, bu tarihten yeniçağa kadar diğer bir zaman olmak üzere ikiye ayırmak ve araştırmak önemlidir.
- c) Milliyet konusu bu şekilde ve umumi olarak araştırılmamıştır. Özel araştırmalar var olsa da bunlar yeterli değildir.
- d) Karolenjiyen¹ İmparatorluğu'nun² parçalanması konusunda ırk ve milliyetin önemi ve bunlar arasındaki zıtlıkların farkındalığının günümüze tesirine inanç duymanın önemi meselesinde yoğunlaşmak gereklidir.
- e) Meselenin en önemli kısmı sonrasında milletlerin durumunu daha iyi hale getirmek için devrim yapan devletler arasında özel farklar ortaya çıkmıştır. Bu mesele birkaç soruyu kapsamaktadır: Bu sorular ve içerikleri şöyledir: Bu dönemde milli camiayı açıklayan genel bir isim bulunmakta mıdır? Şimdiye kadar milli araştırmalara konu teşkil etmiş olan

¹ Karolenj hanedanlığı günümüzde Frank olarak adlandırılan Doğu Fransa, Batı Almanya ve bu iki coğrafyanın aşağı kısımlarında kalan “Austrasia” olarak bilinen bölgede hakim bir imparatorluk; (Demir 2021, s. 183-207).

bu meselenin karşılaştırılması ve genel bir tarzda araştırılması gereklidir. Kavimlerin uzun bir süre genel bir ismi yoktur. Belgeler şu ya da bu hükümdarın idaresinden bahsediyor. Devletler kuruldukları alanda bulunan vilayetlerden birinin ismini taşıyor. Onlara isimlerini ilk defa komşuları veriyor. Ancak XI. yüzyıl sonunda kavimler ve devletlerle ilgisi bulunan tabirler az çok sabit bir nitelik almaya başlıyor. Bu devirde müşterek bir vicdan mevcut muydu? Vilayet vatanperverliğine bağlı olan, onu değiştiren iç ve dış etkiler var mıydı? Milliyet hisleriyle birlik hislerinin sonuçları nedir: Birlik hissi milliyet hissini yenmiş midir? Millet olmadan birlik sağlamak asıl olması gereken miydi?

f) Bu konular için kongre katılımcıları tarafından ortaya konulan görüş ve yorumlar kesin olmayıp daha ziyade ortak araştırmalara esas olabilecek bir takım görüşlerden ibarettir.

Yeniçağda milliyet ve milliyetçilik fikri üzerine çalışanların şu görüşleri açıkladığı belirtilmiştir: Milliyet fikri, tarihin gelişiminin ürünüdür. Milliyet fikrinin belirmesi gelişmiş olgun bir medeniyetin eseridir. Her memlekette bu olay farklı farklı süreçler gösterir. Hemen her tarafta mahalli vatanperverlik hisleri, milli vatanperverlik hislerinden daha önce ortaya çıkmıştır. Vatan birliğinin oluşumu milli birliğin esasını teşkil etmiştir. Rönesans zamanında vatanperverlik daha ziyade edebi bir anlam göstermiştir. Bu itibarla milli esasları Almanya ve İtalya'nın özellikle araştırması gereklidir. Bu zamanda milli hissini ortaya çıkması ve gelişmesini meydana getiren unsurların ortak araştırmalarla açığa çıkarılması uygun olur (BCA, 24.12.1928).

Müellif Ali Muzaffer Bey'e göre tartışmayı artıran tebliğ Belçikalı Profesör Pire'nin Orta Çağ başlangıcı hakkındaki tezi olmuştur. Bu kişi Orta Çağ başlangıcı olarak Roma İmparatorluğu'nun düşmesini değil, İslam istilasının gösterilmesinin doğru olacağını savunmuştur. Okullarda okutulan tarih kitapları hakkında olup biten tartışma çok önemli olmuştur. Fakat şimdilik kesin bir karar verilmeyerek meselenin araştırılmasına devam edilmesi kabul edilmiştir (BCA, 24.12.1928). Müderris Ali Muzaffer Bey, kongreye katıldığı zaman Türk İnkılabı'nın sınırını belirleyen bir araştırma hazırlamıştır. Ancak kongrenin gündemi 15 Mayıs 1928 tarihine kadar davete katılan âlimlerin çalışmalarıyla bütün olarak tamamlandığı için araştırılması ve kongre gündemine dâhil edilmesi uygun görülmemiştir. Hal böyleyken araştırmanın esaslarını farklı farklı meselelerin münakaşası münasebetiyle ortaya çıkan fırsatlarda konuyla ilgisi bulunan âlimlere sunmuştur. Türk İnkılabı'nın ve buna ilişkin araştırmanın esasları kamu önünde büyük bir ilgiyle karşılanmıştır.

1.4. 6. Uluslararası Tarih Kongresi Komitesi

Kongre uluslararası tarih komitesi tarafından düzenlenmiştir. Kongre düzenleme görevini yerine getiren komite farklı farklı memleketlerin temsilcilerinden oluşmuştur ve her yıl bir toplantı düzenlemiştir. Komite 30 memleket adına ikişer kişiden oluşmuştur. Türkiye 1928'e kadar bu komiteye dâhil olmamıştır. Varşova toplantısı sırasında esasları görülmüş olan katılım konusunun tartışılması sonrasında müracaat üzerine Türkiye'nin ilim kurullarının da toplantıya katılması uygun görülmüştür. Darülfünun ve tarih encümeni adına Köprülü Zade Fuad Bey ile Ali Muzaffer Bey de komitenin daimi üyeliğine seçilmiştir (Saatçi & Meltem, 2016). Kongre Türk heyeti, Misak-ı Milli planındaki tasarlanan Türk yurduna ve anlayışına katkı sağlayacağı düşünülen bu toplantıların, Türk tarihinde ortaya konan özgün yayınlar aracılığıyla gerçekleştirilebileceğini düşünmüşlerdir. Böylelikle dünyanın her tarafında büyük bir dikkatle takip edilen uluslararası bir dergide Türkiye'ye ve özellikle Türkiye'nin son dönemlerindeki gelişimine ait araştırmalar, özet bile olsa yayımlanacak, ülkemiz müelliflerinden daha sık söz edilir olacaktı. Ali Muzaffer Bey, komitenin 1929 yılında İtalya'da toplanacağını ve uluslararası tarih kongresinin yedinci toplantısının beş sene sonra Varşova'da düzenleneceğini yine raporunda belirtmiştir (BCA, 24.12.1928). Kongrenin yerel toplanma meselesinin önemi: Kongrelerin senelik toplanmalarıyla beş senede bir toplanan kongreler farklı farklı memleketlerde vuku bulmaktadır. Kongre amacıyla bir memlekete gelip orada bir müddet kalan yüzlerce ailenin ve diğer katılımcıların memlekete temin ettiği iktisadi menfaati bir tarafa, özellikle siyasi ve hissi alandaki menfaatleri bulunmaktadır (BCA, 24.12.1928).

Norveç'e tamamen yabancı olan Kongre katılımcılarının kısa ikametleri sırasında Norveç lehine edindikleri uygun ve zarif izlenimleri tabir edilemeyecek derecede kıymetlidir. Bu eğilim ve muhabbeti sağlamak adına maddi anlamda büyük bir şey yapılmamıştır. Katılımcılara sağlanan maddi menfaatler tramvay, otel ve lokantalarda kısmen fiyat indiriminden ibaret olmuştur. Fakat milli tarih komitesinin farklı farklı lisanlara vakıf bulunan katılımcıları, Darülfünun talebeleri, katılımcıların zor durumda kalmaması için ellerinden geldiği kadar çalışmışlardır. Memleketi tanıtmak için farklı gezi programları, ziyaretler, yemekler, çaylar tertip edilmiştir. Bir program dâhilinde yapılan memleketi tanıtmaya etkinliği kısa bir zaman zarfında yabancıların memleketi tanımalarına fırsat vermiştir. Milli kabiliyetlerin farklı sahalarda açığa çıkma sebebi bilgi ve ahlakıdır. Tüm bu çalışmalar, ülke halkının tabiatları hakkında bir kanaat oluşturmalarına imkân tanımıştır (BCA, 24.12.1928).

Yabancıların Türkiye'yi ve Türk insanını tanımadıkları veya yanlış tanıdıkları Müderris Ali Muzaffer Bey tarafından fark edilmiştir. Yeni Türk Devleti'nin ortaya çıktığı, emsalsiz inkılapla Türk milletinin hayatında yeni ve çok esaslı bir takım değişimlerin vuku bulunduğu bir dönemde ülkeyi tanıtım önem taşımaktadır. Bu düşünce müderris Ali Muzaffer Bey'de Türkiye'de ilmi toplanmanın gerçekleştirilmesi fikrini doğurmuştur. Müderris Ali Muzaffer Bey'e göre çok az bir masrafla bunu gerçekleştirmek mümkündür. Bu düşüncenin sağlanması adına öncelikle, Maarif Vekâleti Celile'since gelecekteki toplantılardan birinin Türkiye'de yapılması konusunun kabul edilerek Darülfünunun ve uluslararası müesseseler nezdindeki daimi üyelerin dikkat ve zamanıyla haberdar edilmesi gerekmektedir. İkinci olarak, bunun ardından toplanmanın gerektireceği masraflar hesap edilerek Maarif Vekâleti Celile'sine bildirilmelidir. Müderrise göre; üçüncü olarak, resmi olmayan bir surette komisyonla iletişim kurarak toplanmanın zamanının belirlenmesi için çaba sarf edilmelidir. Bunun temininin sağlanacağı düşünüldüğünde, toplantının Türkiye'de akdi için resmi teklif ortaya konulmalıdır. Ali Muzaffer Bey, tarih kongresinin Türkiye'de toplanması adına çalışmalar yapmış ve bu amaçla teklifin uygulanması için daimi azası olduğu, Doğu Avrupa tarih cemiyetinin teşkilat azalarından bir kısmıyla görüşerek gelecekteki toplantının Türkiye'de yapılmasını teklif etmiş, diğer azalarla da bu durumun kabulü için görüşmüştür. Bilimsel örneklerle Türk tarihinin bilinmeyen farklı yönlerini kapsamlı bir şekilde aydınlatmak üzere çalışacaklarını belirten yazar, Türkiye'nin uluslararası ilim ve tarih hareketine layık olduğu mevkide kabul edileceğine olan inancın kendisi ve arkadaşları tarafından taşındığını vurgulamış, Darülfünun dışındaki diğer kıymetli arkadaşlarının da Türkiye'yi tanıtmak konusunda vazifeyi memnuniyetle kabul edeceklerine inandığını dile getirmiştir (BCA, 13 Kanun-i Evvel 1928). Ancak sonraki gelişmeler Muzaffer Ali Bey'in inandığı gibi olmamış ve yeni kurulan, ekonomik sorunlar yaşayan ülke, 1933 yılında Varşova'da toplanan Uluslararası Tarih Kongresine katılımcı gönderememiştir. Polonya sefaretinden gönderilen resmi davetiyeyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Varşova'da düzenlenen Uluslararası Tarih İlimleri Kongresi'nin yedincisine katılması istenilmiştir. Hariciye Vekâleti, resmi yazıyla Maarif Vekâlet'ini durumdan haberdar etmiştir. Ancak Maarif Vekâleti, yabancı memleketlerde toplanacak kongrelere katılmak için vekâlet bütçesinde tahsisat olmadığından bu kongreye katılımın imkânı olmadığını belirtmiştir. Vekâlet, Türk Tarih Tetkik Cemiyeti'nin resmen olmasa da özel olarak bu kongreye katılmalarının fayda sağlayacağı görüşünde olduğunu belirterek en azından cemiyetin gönderilmesine müsaade edilmesini Hariciye Vekâlet'ine teklif etmiş olsa da bir sonuç alınmamıştır (BCA, 31.01.1932).

8. Uluslararası Tarih İlimleri Kongresi ise Zürih'te toplanmıştır. Kongre için görüşmeler sonrasında alınan kararda, 28 Ağustos ve 4 Eylül 1938 tarihlerinde toplanacak kongreye Kars Mebusu ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ile Ankara Tarih-Dil-Coğrafya Fakültesi Profesörlerinden Fuat Köprülü'nün Türkiye Cumhuriyeti adına delege olarak katılması ve giderlerinin 1938 yılında döviz cetvelleri kongre ve konferanslar faslına Maarif Vekâleti namına konulan tahsisattan ödenmesi kararlaştırılmıştır (BCA, 15.08.1938).

Sonuç

Çalışma Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan sonra ilk defa uluslararası Tarih Kongresine katılımcı gönderildiği (1928 tarihinde düzenlenen Beynelmillel Tarih Kongresi: Oslo) tarih yazımı ve öğretimi açısından kayda değer adımların atıldığı bir kongre olma özelliği gösterir. 6. Uluslararası Tarih Kongresi ve üzerinde durulan konular ülke ve onun benimsediği milliyetçilik akımı için oldukça önemlidir. 6.'sı Oslo'da düzenlenen kongreye Ali Muzaffer Bey gönderilerek ondan kongre hakkında rapor hazırlaması istenilmiştir. Kaleme alınan rapor, çalışmanın ana eksenini oluşturmuştur. Türk milliyetçiliği'nin devletin her kurumunda yoğun bir şekilde hissedildiği bu dönemde genel tarih yazımı ve özellikle Türk tarihi yazımına büyük önem verilmiştir. Ancak yeni kurulan devletin elinde yeterli derecede sermaye yoktur ve bu yokluk bilimsel araştırmaların etkin ve yeterli derecede yapılmasını engellemiştir. Her ne kadar uluslararası mecrada Türk tarihinin tanıtılması hususuna önem verilmiş olsa da bu yokluktan kaynaklı istenileni gerçekleştirmek zorlaşmıştır. 1931 yılından itibaren Türk kültür ve dil çalışmaları Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu çalışmalarıyla sürdürülmüş, milli esaslara dayalı devletin bu kurumları sayesinde ülkede kongreler düzenlenmeye başlanmıştır. Atatürk döneminde yapılan tarih araştırmalarının Türk Tarihi araştırmaları çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Onun ölümünden sonra da bu sürecin yavaş işlediği ve tarih yazım anlayışında köklü değişikliklerin uzun yıllar sonra gerçekleştiği görülmektedir. Bu bağlamda Tarih yazımında milliyetçilik yaklaşımı Türk kültürü ve tarihi çerçevesinde şekillenmiştir. Böylelikle Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk Tarihi, Türk Dili çalışmaları ağırlık kazanarak, Eski Türk Tarihi, İslamiyet Öncesi Türk Kültürü ve Tarihi çalışmaları öncelikli konular arasında yer almıştır. Bu durum Türk tarihçiliği'nin Milliyetçilik yaklaşımını önemli derecede etkilemiştir. Oslo'da düzenlenen uluslararası tarih kongresinde, milliyetçilik kavramının çok eski çağlardan itibaren oluşumu, her millette farklı şekil ve anlamlar taşıdığı, milliyetçiliğin dünü, bugünü ve yarını hakkında bilgiler verilerek yol haritası çizilmeye, milletleri ve devletleri nasıl etkilediği belirlenmeye çalışılmıştır. Müellifin kongreye katılımı sayesinde bilim dünyasının milliyetçilik

kavramına yaklaşımı hakkında önemli tespitlerde bulunarak, Türk milliyetçiliği'nin gelişmesi ve ilerlemesi hususunda Türk tarihçilerine o dönemde ulaşılabilecek en iyi fikirler, düşünceler, konular ve tespitler sunulmuştur. Diğer disiplinlerde olduğu gibi tarih yazımında da uluslararası bilim dünyasının yaklaşımını, çalışmalarını, tespitlerini bilmek ve bu doğrultuda çalışmalar yürütmek Türk tarihçiliği'nin geleceği açısından önemlidir.

Kaynaklar

Ahmet Kuşçi (2021). Arşiv Belgelerine Göre İkinci Türk Tarih Kongresi (20-25 Eylül 1937). *Bellek Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 177-191.

Demir S. (2021). Karolenj Rönesansı Bağlamında Kütüphaneler, Manastırlar ve Karolenj El Yazmaları. *Türk Kütüphaneciliği*, 35 (2), 183-207.

Saatçi, Ata & Meltem, Begüm (2016). Müderrislikten Büyükelçiliğe Bir Yakın Çağ Tarihi Uzmanı Ali Muzaffer Göker. *CTAD*, 12 (23), 213-248.

<https://www.ttk.gov.tr/etkinlikler/i-turk-tarih-kongresi-02-11-temmuz-1932-ankara/>

BCA, 180-9-0-0, 9/54/37, 13 Kanun-i Evvel 1928. 15.

BCA, 180-9-0-0, 9/54/28, M-14.06.1928.

BCA, 180-9-0-0, 9/54/1, 24.12.1928.

BCA, 30-10-0-0, 229/541/8, 31.01.1932.

BCA, 30-18-1-2, 77/68/4, 23.07.1937.

BCA, 30-10-0-0, 229/541/19, 03.09.1937.

BCA, 30-18-1-2, 84/75/1, 15.08.1938.

